

1
ЦАНА БАВОВИЋ

О Р Г А Н И З А Ц И О Н О П И Т А Њ Е

А . Ф . Ж . - а

9431

Реферат другарице Цане Бабовић
"Организационо питање АФЖ" одр-
жан на Првој Земаљској конфе-
ренцији 8-XII-1942 године.

Постојање наше организације Антифашистичког фронта жена јесте резултат упорне борбе, коју су жене Југославије водиле низ година против рата и фашизма.

У земљама Југославије постојала је грађанска феминистичка организација "Женски покрет", која се није залагала уопште за интересе народа. Она је била израз оних ненародних режима који су у то време били на власти у Југославији.

Догађаји у Шпанији 1936 године, када се водио грађански рат и када је фашизам претио уништењем шпанског народа и ширио своје злочиначке канце и на друге земље, а пре тога VII Конгрес Комунистичке Интернационале 1935 године показао је цијелом свету на опасност од фашизма и истакао као главну паролу стварање Народног фронта у свим земљама за спречавање долажења најреакционарније силе - фашизма на власти. У појединим земљама као и у читавој Европи крвави догађаји у Шпанији утицали су на развој антифашистичког покрета код нас уопште, а жена је имала своје мјесто у том покрету напосе.

Напредне жене Југославије, а то су биле антифашистичке, сматрале су да се борба жена против рата и фашизма може најлакше водити, да се жене окупе и повежу у једној женској организацији. Антифашистичке су ступиле у већ постојеће феминистичке организације и отпочеле су рад на мобилизацији свих жена у Југославији против рата и фашизма. Међу осталим акцијама које су жене водиле за своју равноправност била је најизразитија акција за право гласа, која се водила у читавој земљи, а коју су проводиле антифашистичке и која је у то време/1939/ имала изразити карактер против рата, борбе против фашизма. Жене Југославије хтјеле су да кажу своју ријеч по питању рата и тражиле су право гласа да би своју борбу против рата и фашизма могле још ефикасније водити.

Вођство грађанских феминистичких организација срамно је издало борбу жена, па су се чак одрекле свога програма, тј. борбе против рата да се не би требале борити против фашизма, јер су та два појма недељива. А када се водила велика акција за право гласа, оне нису биле само пасивне него су активно саботирале борбу жена антифашистичких. Наравно да су оне спроводиле линију реакционарних група, које су у то вријеме биле

на власти у Југославији. Тако су антифашистичке морале наводити борбу и унутар феминистичких организација са реакционим вођством тих организација.

Окупљање жена у борби против рата и фашизма није било лако. Напредне жене које су се залагале у томе и истицале се као антифашистичке, биле су прогоњене, затваране, бацане у концентрационе логоре итд. Многе од њих нису више у животу. Комунистичка партија, једина партија која се залагала и доследно спроводила линију борбу против рата и фашизма, пружио је велику помоћ женама у њиховој дугогодишњој борби за остварење њихове равноправности и слободе. У првим редовима жена антифашистичке стајале су комунистичке, чланови партије. Омладинске секције Женског покрета, које су оснивале антифашистичке, биле су поред женских секција у радничким синдикатима на челу борбе жена за њихову равноправност и борбе против рата и фашизма.

У вријеме крвавих догађаја у Шпанији 1936, када су наше жене организовано почеле да воде борбу против рата и фашизма, појављује лист младих антифашистички у Београду "Жена данас". Тај лист одиграо је огромну улогу у окупљању и организовању жена. Лист је продирући у сваки кутак наше земље показивао нашим женама Југославије што фашизам доноси жени, подизао је њену политичку свијест, продубљивао мржњу против фашизма и пружио јој снагу у њеној борби за равноправност. Исту улогу као "Жена данас", одиграо је и лист хрватских антифашистички "Женски свијет".

Поред светске ситуације напредовања фашизма у свијету који је био на помолу и у нашој земљи, што је подизало борбеност жена против фашизма и рата, положај жена у СССР-у одиграо је голему улогу у развоју политичке свијести наших жена. Наше жене су биле обавештаване о срећном животу совјетских жена, о њиховој пуној равноправности, о пуном учешћу жена у политичком и привредном животу земље.

Из овога се свега види да антифашистички фронт жена није настао тек у народно-ослободилачкој борби, него су се жене Југославије још прије рата бориле против фашизма и рата и тако својом борбом дале темеље за стварање наше организације.

Када је Комунистичка партија позвала народ на устанак против окупатора, у великој мјери су се том позиву одазвале жене. У самом почетку формирања партизанских одреда многе жене полазиле су у борбу са пушком у руци и као болничарке. Оне су приступиле јер су вјеровале у праведност народно-

ослободилачке борбе и у њену победу. Жене које су остале код својих кућа помагале су свестрано народно-ослободилачку борбу, шилале су топлу одјећу за партизанае, плеле су чарапе и џемпере, скупљале су санитарски материјал, служиле као курири и вршиле обавештајну службу. Све су то жене радиле под врло тешким околностима. Имајућу у виду Београд и остале градове, када је окупатор уз помоћ својих крвавих слугу блокирао квартал по квартал и на тај начин истребљивао наш народ, а међу њима и велики број жена, жене су показале велику пожртвованост и самопрегор, јер су радиле под условима гдје их сваког момента вребала смрт. Оне су под тако тешким условима помагале народно-ослободилачку борбу. Како видимо, наша организација Антифашистичког фронта жена је извојевана упорном борбом жена Југославије и темељи се на проливиеној крви коју су жене до сада дале у народно-ослободилачкој борби. Она је добила свој пун облик и ми данас овдје на стотине сједимо на нашој првој историјској конференцији АФЖ-а, говоримо о резултатима нашег рада и постављамо нове задатке пред нашу организацију.

Какву улогу треба да има наша организација АФЖ у народно-ослободилачкој борби? Наша организација мора бити масовна, она мора окупити све жене антифашисткиње око себе. АФЖ треба да оствари пуно јединство жена Југославије у борби против окупатора и њихових слугу усташа и четника. Организација треба да учини све да се жене које учествују у народно-ослободилачкој борби и политички развијају. Наша организација антифашисткиња мора обезбиједити пуну и свестрану помоћ фронту. Жене треба да дају помоћ у организацији позадине и да учествују активно у народној власти.

Један од задатака Прве земаљске конференције јесте да поставимо чврсте темеље наше организације за читаву земљу.

Шта карактерише данашње организационо стање АФЖ-а у Југославији? У нашој земљи огроман је број жена које дају све од себе, које испуњавају све задатке и указују пуну помоћ фронту, па ипак снаге наше организације, број њених чланова, њена организациона чврстина не одговарају још расположењу жена против фашизма и њиховој спремности за борбу. У Далмацији огроман број жена учествује неорганизовано, спонтано, учествују и оне које су доскора биле још пасивне, а њихова организација није још обухватила ни оне које учествују, а још мање све оне које су антифашистичке расположене. Није то случај само са Далмацијом, такав је случај у са Бос. Крајином и са другим покрајинама. Жене Бос. Крајине масовно и самопрегорно

учиниле су много за проширивање наше народно-ослободилачке борбе, а организација АФЖ у Крајини није дошла до таквог изражаја до каквог је она већ до данас trebala да дође, када се узме у обзир широки покрет жена. То је основна црта већине наших организација, да је полет жена прерастао њихову организациону снагу. Тај случај је чест на територији коју држи окупатор. Ми на окупираној територији имамо много успеха у раду са женама. Узмимо само Далмацију, жене градова Сплит и Шибеник. Тамо жене под најтежим условима предано скупљају храну и обућу за партизанае, пробијају се кроз непријатељске страже и непроходне терене да би оне у потпуности придонијеле народно-ослободилачкој борби. Ми још имамо крајева, нарочито у окупираном дјелу земље, гдје и поред тога што жене учествују у борби, немамо своје организације формиране, а оне које постоје нису учвршћене. Ми морамо и тамо неодложно успоставити наше организације. Организациони облици су тамо често пута другачији него на ослобођеним, али знамо из искуства да организациона структура у много неослобођених крајева остаје иста као и у неослобођеним, знамо да тамо рад треба да буде илегалан. Облике борбе и искуства имаћемо за задатак да преносимо из једног дијела територије у друге дјелове да би нашим другарицама олакшале рад. Наша се организација даље не развија равномерно, нарочито заостаје у неким крајевима гдје је окупатор. Услови за наш рад су врло повољни када видимо колико су жене спремне за борбу. Жене ће бити још спремије за борбу кад узмемо у обзир спољно-политичку ситуацију, напредовање Црвене армије и почетак распадања фашизма као и унутрашњу ситуацију, напредовање наше Народне ослободилачке војске, стално проширивање наше ослобођене територије и зато се поставља као најважније пред нас задатак учвршћења наше организације, како би у моменту огромног прилива жена могли те жене организовано обухватити. Као пролазни облик за стварање организације може се узети формирање иницијативних одбора од најактивнијих другарица. Њихов је задатак да окупе жене. Одбор ће успјешно извршити свој рад и престати да функционише као иницијативни одбор чим створи услове за сазивање конференције и бирање одбора. Иницијативни одбор не сме да траје неограничено, он треба да постави пред себе план рада и задатке које ће у одређеном року извршити, сазвати сеоску, окружну или обласну, те покрајинску конференцију, већ према терену изабрати одбор и престати да дјелује као иницијативни одбор. Наша је организација никла одоздо, она је масовна и широка, треба радити на њеном још већем проширењу, али треба обратити више пажње него сада учвршћењу

као организације. Постоје организације које су јаке, изводе крупне акције (извлачење жита у Саници), имају формиране и одборе, нарочито ниже, сеоске, општинске итд., али оне не живе животом организације. Влада још врло велика неповезаност организација чак и у једној општини, а поготово у читавом округу или покрајини. Организације у Лици и на Кордуну избором окружних одбора много су се уздигле и учврстиле, оне требају да нам послуже као пример. Делегаткиње које су присуствовале конференцији треба чим се врате на свој терен да поставе задатак бирање руководећих центара, како нижих тако и главних за читаву покрајину. Ми данас бирамо Централни одбор за читаву земљу и то само већ знак је огромног корака ка учвршћеној организацији. Централни одбор имаће задатак да координира рад наше организације у цијелој земљи, да пружи пуну помоћ нижим организацијама итд. - Централни одбор ће настојати да се наша организација осамостале. Несамосталност одбора и њихова недовољна активност у свим облицима рада, то је такође једна од слабости наше организације која је разумљива с обзиром на то, да се у нашим одборима налазе најчешће сељанке које никада нијесу радиле у организацијама, те према томе и немају искуства. Али и ту слабост треба што пре савладати. То ћемо постићи ако виши одбори буду помагали нижим одборима, одржавали политичке курсеве итд. Другарице активисткиње које ће пролазити кроз курсеве АФЖ-а много ће допринијети осамостаљењу наших одбора.

Централни одбор АФЖ, који ће се изасрати, имаће за задатак да обезбиједи издавање једног централног листа АФЖ-а за цијелу земљу. Тај лист ће омогућити да преко њега преносимо искуства нашег рада, координирамо рад, укажемо другарицама помоћ у организационом погледу и да преко листа дајемо линију рада АФЖ-а. Лист ће изаћи за неколико дана и зваће се "Жена данас", који су младе антифашисткиње издавале у Београду prije рата.

Да би омогућили да наш лист излази редовно, наше организације АФЖ-а требају обезбиједити пуну сарадњу у листу. Јих у лист треба слати дописе из организација, од највиших до најнижих, који треба да садрже слику живота наших жена, наше организације, резултате нашег рада, наше успјехе као и тешкоће, о јунаштву жена итд. Само ће лист онда бити одрез наше организације ако буду у њему сарађивале све наше организације.

Организација АФЖ-а треба да обезбиједи пуну сарадњу са омладинским организацијама на терену. До сада су се дешавали неспоразуми као и неразумијевање задатака једне и друге организације. Сматрало се да у АФЖ-у треба да се окупљају само

старије жене, док су се омладинке окупљале само у омладинским организацијама. АФЖ је организација свих жена независно од тога колико је ко стар, према томе, омладинке поред тога што су чланови омладинских организација, треба да буду и чланице АФЖ-а. Ако тако поставимо неће доћи до неспоразума између наше организације и омладинских.

Другарице делећи из наше Народно-ослободилачке војске дале су нам слику о учешћу жена са пушком у руци, о херојству - ма наших другарица, а славној смрти стотине наших бораца - другарица, о њиховој издржљивости из које видимо да наше другарице у Народно-ослободилачкој војсци не заостају за друговима. Али из њихових излагања нијесмо могли видети како другарице у војсци раде по линији АФЖ-а. Иако претпостављамо да другарице раде по тој линији, ипак је потребно нагласити неопходност везивања другарица из војске са организацијом АФЖ-а на терену, гдје се њихове јединице налазе. А ако организације тамо нема, другарице су дужне да раде са женама и да успостављају организације АФЖ-а према могућностима. Уколико њихове јединице бораве дуже на једном терену, њихов рад треба да буде плоднији и да да видљиве резултате. Политички рад са женама, објашњавање политичке ситуације, објашњавање циљева народно-ослободилачке борбе итд., одржавање течајева за неписмене. Рад наших другарица из војске са женама на терену, помоћ коју ће оне пружити организацијама АФЖ-а на терену јесу једна од гаранција за чвршће повезивање позадине и фронта.

Један од најважнијих задатака за учвршћивање наше организације јесте јединство свих жена без обзира на њихову вјерску и националну припадност. Може се рећи да ни организација АФЖ-а није успјела да окупи све жене. Ван организације налази се још велики број Хрватица и муслиманки. Тим женама ми морамо објашњавати политику расиривања националне мрље прошлих ненародних режима и наставак те политике са стране окупатора и његових слугу - устава и четника. Наши непријатељи настоје да расире братоубилачки рат у нашој земљи за своје мрачне циљеве. Упорним радом наше организације створићемо борбено јединство свих жена у Југославији. Наше активисткиње морају познавати све жене: у градовима - по улицама, у селима - по засецима. Ми морамо знати како свака жена дише, какав има политички став. Према томе следи наше стално објашњавање и привлачење жена у народно-ослободилачку борбу.

Као важан задатак поставља^{се} пред организацију АФЖ-а политичко уздизање жена. Наше жене које учествују у народно-

ослободилачкој борби морају да знају циљеве те борбе како данас, тако и у будућности. Да би то постигли, као најважније, важи за све крајеве наше земље, јесте ликвидација неписмено сти. Одбори АФЖ-а од најнижих до највиших треба да поставе одмах и неодложно организовање течајева за неписмене. За ос пособљавање наших другарица активисткиња, које не правилно проводити линију АФЖ-а у живот, морамо оснивати ниже и више курсеве. Виши се могу држати по појединим покрајинама и округима, а нижи по срезовима, а касније може и по општинама. На курсевима се женама мора објаснити, који су циљеви народно-ослободилачке борбе, улога жена у тој борби и њихови задаци и каква је улога АФЖ-а у народно-ослободилачкој борби. Проучити с њима организационо питање АФЖ-а, те га конкретно примењивати на њихов терен, на њихове услове.

Издавање листова, како покрајинских тако и окружних одбора АФЖ-а, сарадњу у њима, све то допринијеће политичком уздизању жена. У нижим одборима: среским, општинским и мјесним треба настојати да се издају повремено или редовно зидне новине које би биле одраз рада и живота тих организација.

Наша организација на ослобођеној територији има да се позабави и једним важним питањем, а то је питање учешћа у изградњи наше народне власти. Ми морамо обезбиједити да наша власт функционише онако како захтијевају интереси народно-ослободилачке борбе, ми морамо водити рачуна да у Народно-ослободилачке одборе улазе они који су то заслужили. Ми смо те које требамо да бирамо и да будемо изабране, па какву власт створимо таква ће нам и бити. Данас је у позадини највише жена, то треба да се одрази у нашем учешћу на изборима за народно-ослободилачке одборе. Нашим учешћем требамо да покажемо високу свијест. Нашим радом на изградњи народне власти, а она треба да буде много већа него до сада, треба да докажемо да смо спремне да се и сутра боримо против свих реакционарних сила које су нас до сада угњетавале. Ми морамо данас учврстити нашу народну власт, да оно за што се пролива крв наших мужева, синова и другарица не приграбе сутра други и употребе против народа.

Потребно је да се организују предавања женама из разних области науке: здравствене, из географије, историје итд.

Најважнији задатак који постављамо пред нашу организацију јесте питање потпуног обезбеђења наше војске. Наши мужеви, браћа и синови боре се на положајима против крвавог окупатора и њихових слугу - усташа и четника, наша војска је извојевала себи оружје, лијући крв најбољих синова свога

